

Lesduur: 60 minuten

❖ Leerdoelen

- Leerlingen kunnen de gevolgen bespreken van de Tweede Wereldoorlog voor de lokale bevolking in het rivierengebied, zoals evacuatie, verwoestingen en bezetting.
- Leerlingen kunnen de rol van de rivieren als strategische grenzen en transportroutes tijdens de oorlog onderzoeken en de invloed hiervan op de militaire operaties en tactieken bespreken.

★ Benodigheden

- Het boek *Stromend door de tijd*
- Geprinte werkbladen
- **Digiboard-presentatie De mitrailleur***
Hierin twee kaarten: één met verhalen tijdens de hele oorlog & één met verhalen tijdens de hongerwinter.

★ Video's

Deze **video's** geven de leerlingen een beeld van hoe het was om te leven in de oorlog. Ze kunnen ook goed als opwarmer dienen bij de opdracht.

- [75 jaar vrijheid](#)
Eva Jansen uit Tiel
(Vanaf 19:56 minuten tot 24:08 minuten, duur 4:52 minuten)
- [monument de Roeier \(6 min\)](#)
Leen Papo - Waalcrosser
(Duur 5:58 minuten)
- [Waar doken Joden onder? \(1 min\)](#)
- [Hoe was het om de hongerwinter mee te maken \(3 min\)](#)

➔ LEES EN BESPREEK

Het is 1943 en Hans is aan het werk in de boomgaard. Hij wilt net water gaan halen bij de boerderij.

► Lees blz 101 vanaf 'Hij draaide zich om en liep terug naar de boerderij.' t/m blz 105 'Hij had nog een mitrailleur te verslepen.'

Benieuwd naar het hele verhaal?

Het totale verhaal voorlezen kan natuurlijk ook. Of laat het de leerlingen zelf lezen.

► Bespreek na het lezen het verhaal klassikaal met behulp van deze vragen:

- Wat snap je niet aan dit verhaal?
- Zijn er stukjes die kort duren, maar lang beschreven worden?
- Als jij dit verhaal had geschreven, wat had je dan anders gedaan?
- Waarom moesten sommige mensen tijdens de oorlog hun huis verlaten?
- Wat zouden kinderen zoals de jongen in het verhaal doen om zich veilig te voelen tijdens een (dreigend) bombardement?
- Hoe veranderde het dagelijks leven voor mensen in het dorp tijdens de oorlog?

>> Hoe zat het?

In 1939 is het **onrustig** in Europa en Nederland maakt zich zorgen. Daarom roept de regering alle soldaten op om ons land te verdedigen.

In de **Betuwe** beginnen ze in Nederland oude verdedigingslinies op te knappen. Maar die houden de Duitsers niet tegen, want op 10 mei 1940 vallen ze toch Nederland binnen. Na vijf dagen moeten we **ons overgeven**.

> na de capitulatie

In het begin lijkt het leven gewoon door te gaan, maar al snel merken de mensen dat er veel verandert.

Joden worden steeds meer buitengesloten en later zelfs weggevoerd. Veel mannen moeten in Duitsland gaan werken. Er is steeds minder eten en ook andere spullen zijn moeilijk te krijgen. Sommige mensen gaan in **het verzet**, terwijl anderen met de Duitsers samenwerken.

In 1944 denken veel mensen dat de bevrijding snel zal komen. In september 1944 is er een grote aanval van de geallieerden (dat zijn de landen die samen tegen de Duitse bezetter vechten). Deze aanval heet **Operatie Market Garden**, maar mislukt helaas. Daarna wordt het heel zwaar voor de mensen in het rivierengebied. De **rivieren** vormen de grens tussen bevrijd en bezet gebied. Er zijn veel beschietingen en veel mensen moeten hun huizen verlaten. Dat noemen we **evacuëren**.

In de winter van 1944-1945 hebben de Nederlanders het extra zwaar. Er is heel weinig eten en brandstof. We noemen die periode de **hongerwinter**. De Duitsers zetten zelfs grote delen van het gebied **onder water**. Ze hopen zo de geallieerden tegen te houden. Deze geven echter niet op. En uiteindelijk, in april en mei 1945, wordt het **rivierengebied bevrijd**.

WERKBLAD
1 T/M 6

40 min

OPDRACHT UITLEG

- We starten deze opdracht met een korte uitleg over de frontlinie.
- Gebruik de kaart in de **Digiboard-presentatie** om de situatie van eind 1944 te schetsen:
- Zuid-Nederland was bevrijd, maar boven de grote rivieren woedde nog oorlog.
- **De Waal en de Maas** vormden een **gevaarlijke grens**. Deze, voor Duitsland, strategische grenzen zorgden voor hevige gevechten en bombardementen. Deze maken het dagelijkse leven van de mensen in de regio extra zwaar.
- Introduceer de personen op de kaart door hun **dagboekfragmenten** voor te lezen (of laat ze voorlezen door verschillende leerlingen). Alle personen hebben **echt geleefd** in deze tijd en regio. Elk van hen had te maken met de gevolgen van de oorlog: evacuatie, schaarste, angst of verzet.
- Laat de leerlingen **een persoon kiezen** voor wie ze een dagboekfragment willen schrijven.
- Deel de werkbladen uit.
- Leg uit dat de leerlingen zich mogen **inleven** in het leven van deze persoon. Ze schrijven een dagboekfragment alsof ze deze persoon zelf zijn. Ze schrijven twee keer vijf zinnen.
- Geef de volgende **aanmoediging**: Het is een vrije schrijfofdracht, dat betekent dat er geen goed of fout is. Alleen jij schrijft zoals jij dat kan! En dat is goed!
- Laat de leerlingen wanneer ze klaar zijn elkaar in duo's een **compliment** geven over elkaars dagboekfragment. Bijvoorbeeld over het woordgebruik, de spanning, de zinnen, de humor, de originaliteit of het inlevingsvermogen. Let op: Het compliment mag niet dubbelzinnig of negatief zijn. Doe dit eventueel voor.

